

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. V. De Peculio Filiorum familias & Servorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

Q U Æ S T I O V.

De Peculio Filiorumfamilias & Servorum.

ducuntur, lucra inde comparata; seu generatim quidquid filiusfamilias non erat sine militia accepturus *L. Castrense II. ff. de Castrensi pecul.*

Quasi castrense dicitur, quod ratione militiae sacrae vel togatae acquiritur. Clericatus enim est velut spiritalis militia. Idemque est de officiis publicis non Mechanicis, puta advocati, notarii publici, iudicis, professoratus artis liberalis &c. Bona proinde praedicta ob quamdam similitudinem quasi castrensa dicuntur, & gaudent iisdem omnino privilegiis, quibus castrensia; ut apud omnes Jurisconsultos & Theologos est in Confesso. Unde quicquid provenit ex Beneficiis Ecclesiasticis seu officio Clericali, spectat jure & usu pleno ad Clericos: immo quidquid non profectitium acquiritur post clericatum *Auth. Presbyteros & Diaconos C. de Episcop. & Cleric.* Similiter quidquid ex officio publico provenit, aut ejus intuitu datur, puta libri ad professionem exercendam, spectat ad ejusmodi filios. Hinc non potest pater de bonis castrensibus aut quasi castrensibus filii quidquam sibi usurpare, nisi pro alimentis filii, quando ipsum de suis alit: alias tenetur ad restitutionem si filium velit; qui si non speret futurum ut parens restituat, potest juxta *Lessium l. 2. c. 4. d. 3.* ut occultâ compensatione, vel certe mortuo patre exigere à coheredibus. Quod notandum est, praesertim pro adolescentioribus Canonici; qui id etiam videntur debere petere, nisi sit res parvi momenti, aut parentes vel coheredes sint pauperes.

Peculium adventitium dicitur, quod extra militiam armatam, togatam vel sacram filiifamilias advenit aliunde quam à patre, aut respectu ad patrem, veluti ex proprio labore & industria, prospera aliqua fortuna, v. g. inventione thesauri, hereditate paternâ, testamento, donatione cognatorum (nisi facta foret principaliter contemplatione patris; quod in dubio non praesumitur) aut simili modo.

Peculium profectitium dicitur, quod ad filium pertinet seu profectitur ex re patris, vel ejus causa, veluti quae parentis concidunt filiis ut ea administrent, vel donantur filiis intuitu parentum, seu ob horum obsequium & amicitiam.

Utrumque hoc peculium (quod communi nomine Pagatum dicitur) jure veteri erat totum patris quoad proprietatem & usufructum, ratione patriae potestatis. Postea tamen placuit Profectitium pleno jure spectare ad patrem (cum juxta Imperatorem *Instit. Per quas personas &c.* non sit occasio invidendi in eo, quod ad patrem revertatur id, quod ex ejus occasione profectum est) Adventitium verò quoad proprietatem seu dominium directum spectaret ad filiumfamilias, qui idem praeter ceteris post mortem patris sibi totum vindicabat

88. Quodnam quasi castrense & qui spectat ad filios.

89. Quodnam sit adventitium advenitium.

90. Quodnam sit profectitium profectitium.

Hujus jure communi patris est Dominium filii usufructuarium.

85. Peculii etymologia quae. Ejus à pecunia distinctio. Quis sit generatim.

PECULIUM & pecunia à pecoribus, in quibus substantia veterum omnis consistebat, & quorum figura nummi signabantur, dicta sunt. Pecunia quidem (quae modò denarios vulgò denotat) majus patrimonium: peculium verò (quod generatim quoque significat quaevis bona alicui peculiaria, etiam bonis patrisfamilias) pusillum pecuniam, sive pusillum quid & modicum patrimonium filiifamilias vel servi, quod separatim permisso patris aut domini ab eis habebatur, significabat.

86. Filiifamilias qui.

Quomodo olim jure Romano erant sub patria potestate, instar servorum.

Nam filiifamilias (quo nomine intelliguntur filii & filiae & nati deinceps ex filiis, non item ex filiabus) ad instar servorum olim erant sub patria potestate, ultra terminos juris naturae & Gentium, jure Romanorum decreta (quae legitimatione vel adoptione etiam in alios, quam legitimos filios acquirebatur; morte patris, etiam civili, emancipatione &c. solvebatur, ut videre est apud *Juristas ad Instit. l. 1. Tit. 9. & 12.*) ut quidquid ipsis acquirebatur, aut ipsorum erat, ad patrem pertineret, uti quidquid erat servi, ad dominum. Cum ea differentia, quod filium vendere non erat patri permittum extra necessitatem extremam; & tunc, quidem ea lege, ut emptor illum semper liberare cum ingenuitatis recuperatione cogere, restitutum dumtaxat pretio; quodque in commerciis quoad extraneos esset inter utroque nonnulla diversitas. De quo *Gudelinus de jure Noviss. l. 1. c. 13. n. 8.* Unde est in jure Romano emancipatio seu relaxatio patriae potestatis coram competenti iudice, denotatam filium quasi patris mancipium fuisse. Verumtamen res haec circa filios postmodum temperata, ut aliquod peculium habere, etiam tamquam proprium, possent. Pro cujus intellectu.

Postmodum hac temperata circa filios.

87. Quadruplex nunc eorummodum peculium.

Distingendum est quadruplex peculium filiorum, quod scilicet habent separatim à patrimonio patris, Castrense, quasi Castrense, Adventitium, & Profectitium.

Quodnam peculium Castrense, & qualiter sit filiorumfamilias.

Castrense dicitur, quod in militia saeculari vel ejus occasione comparatur. Hoc pleno jure quoad dominium & usufructum (de quo proinde potest completâ pubertate disponere per testamentum) competit filiifamilias, ac si essent patresfamilias; quibus id solum remansit, ut intestatorum bona eis deferantur, non tam jure hereditatis, quam peculii (quae est meriti tui differentia, non rei) *L. 2. ff. de Castrensi Peculio.* Huc spectant mobilia, etiam à parentibus donata profectitibus ad militiam, stipendia, praedae hostiles, donativa

dicat, ne (ut inquit Imperator *Supra*) quod ei suis laboribus vel prospera fortuna accesserit. hoc in alium perveniens, luciosum ei accedat. Patri nihilominus in his relinquatur usque ad mortem suum usufructus; cuius dimidium retinet, filio emancipato. Vide *Instit. ut. & L. 4. c. 6. C. de bonis qua liberis.*

91. Quibus casibus patri non competat usufructus in adventitiis filii.

Sunt autem casus, quibus peculii adventitii nequidem usufructus cedit patri, quod categoris induit conditiones peculii Castrensis. Prout illud, quod donatur Filio familias à Principe est in peculio quasi castrensis, quod etiam pertinet ad feminas *L. 7. C. de Bonis qua liberis.* Similiter quod eà lege obvenit filio, ut hujus, non patris sit usufructus; *Authent. Excipitur dd. Tit.* Eadem est ratio hereditatis, ad quam filius unà cum patre admittitur: nam visum est satis, hoc casu patrem habere consortium proprietatis *Novellâ 118. c. 2.* Idem est, si pater usufructum remittat *L. 6. §. 3. C. de Bonis qua liberis.* Item si iniqui divortii culpa (idem de hæresi in pœnam ordinatum colligit *Lessius lib. 2. c. 4. dub. 3. ex c. 2. §. fin. de Hæret. in 6.*) indignum patrem usufructu reddat *Auth. Idem est C. eod.* Idem denique est quoad hereditatem, quam adire filium pater vetuit *L. fin. sub. int. C. eod.* Non est enim æquum, ut patrens commodum reportet ex eo, quod ipso nolente filio obvenit.

92. Quale peculium censetur lucrum industria filii ex pecunia patris.

Siquærat aliquis, quid censendum de lucro industriae filiorumfamilias negotiantium, pecuniâ à patre acceptâ, etiam furtivâ? Respondit *Molina disp. 234.* fieri peculium adventitium, adeoque filiorum quoad proprietatem; patris quoad usufructum, si negotientur proprio nomine & periculo: eò quod sit fructus industriae; veluti si eadem pecuniâ negotietur extraneus, aut si filius alterius extranei pecuniâ etiam furto acceptâ lucrum faciat. Si autem nomine & periculo patris negotietur, censetur agere ejusdem procuratorem, adeoque lucrum esse peculium profectitium. Ita *Molina.*

93. An filiofamilias censetur adventitium merces operarum ex regardinarum.

Si alterius quis perat, quid censendum de labore seu operis extraordinariis filiofamilias, excrecentibus valore eorum, quæ pater insumit alimentatiõni? Respondit *Lessius l. 2. c. 4. dub. 3. §. 7.* filium, si non insinuet se cupere lucrum, censi illud concedere amori parentum, nec postea exigere posse: secus si lucrum seu mercedem specialem se velle (de qua videtur posse pacisci cum patre) ostendat. Quod proinde ceteretur adventitium filii, & post mortem patris præcipuum (ut jura loqui solent) seu ultra ordinariam portionem præ ceteris heredibus obtinendum. Et consonat *Instit. Per quas personas §. 1. in fine.* Videri etiam potest *l. 6. C. de bonis qua liberis.*

94. Mores hodierni quid.

Observandum prædicta omnia procedere secundum jus commune. At moribus

nostris Castrensis quidem & quasi Castrensis (idemque est de profectitiis, quâ talibus) sequuntur regulam juris communis juxta *Valer. Andr. in Not. ad Instit. Per quas personas.* De adventitiis non est eadem ubique consuetudo. Nam in Gallia generali consuetudine non competere in his patri usufructum refert *Joannes Papo:* oppositum autem in patria consuetudinaria judicatum, refert *Chassaneus* apud *Valer. Andr. Sup.* addentem moribus Germaniæ plerisque in locis etiam matribus competere usufructum in filii bonis; ut pateat non provenire ex jure patriæ potestatis civilis, quâ in matribus nulla erat, & modò hic locum non habet.

95. An vel qui hodie vigent patria potestas.

Solum enim manet ex parte filiorum observantia, obedientiaque in rebus ad mores & familiæ gubernationem spectantibus, patri & matri ex æquo debita: in his autem potestas quædam custodiæ, tutelæ, & curæ liberorum, item correctionis, & moderatæ punitionis (quæ juxta *Molina* etiam senioribus interdum convenit, & præsertim propinquis, circa pueros delinquentes in absentia seu defectu parentum, & maxime tutoribus seu curatoribus, vide *Lugo disp. 5. n. 5.*) & bona eorum, saltem minorum, administrandi. Quibus quoad hereditates aliunde obvenientes interdum à testatore aut Magistratu pupillari jungitur alius curator.

96. Soluti, toro quid competat superstitii.

Soluti toro conjux superstes retinet plerisque in locis dominium medietatis conquestorum & mobilium, alicubi proprietatem omnium mobilium, & immobilium defuncti usufructum, alicubi ex his solum dõerium, ut vocant, aut certam partem, sive ex lege, sive ex contractu antenuptiali; ceteris ad proles sui juris sive agnatos, sive alios heredes scriptos plenarie devolutis. Qua in re spectandæ locorum singulorum consuetudines, aut etiam pacta. Notatque signanter *Peckius l. 5. de Testam. Conjugum §. 6. n. 6.* usufructuario conjugii onus alendorum, dotandorumque filiorum incumbere; quod (inquit) *Lavanii*, & in aliis *Brabantia* locis videmus.

97. Emancipatio hodie qualis est? Matri competit.

Servatur denique circa filios quædam adhuc emancipationis (quæ tamen magis abdicatio quædam est) forma, quatenus parentes, potissimum, ne umquam teneantur ex factis liberorum, eos mittunt è patre, ut vulgò loquuntur. Quod & matres (quarum tamen potestas magis apparet soluto matrimonio, quo stante potestas principalis est penes virum, qui caput est etiam mulieris, viro quoad gubernationem & correctionem subjectæ) faciunt; ut signum sit non fieri vi patriæ potestatis civilis. Solvitur præterea hæc potestas patria per vitam monasticam, sacerdotium, majorrennitatem, matrimonium etiam minorrennis (unde non sunt nepotes hic umquam in potestate avi) magnam dignitatem. Vide *Valer.*

Quomodo præterea potestas patria solvantur.

Valer. Andr. in Not. ad Inst. quib. mod. jus patr. potest. solv.

98. Quid intelligatur nomine servorum.

Servi (quo nomine etiam servæ seu ancillæ intelliguntur) opponuntur liberis, quibus est plena potestas hominibus à natura concessa agendi in licitis pro arbitrio. Quæ potestate seu libertate servi carent, utpote dominio alterius subjecti, qui de illis veluti de sua pecunia disponit, etiam vendendo, adeo ut omnis utilitas & commodum servorum cedat domino; cum cuique res sua fructificet.

99. Servus opposita libertati non est à natura inducta.

Quæ quidem servitus opposita libertati (ut excludantur servitutes personales & prædiorum, de quibus antea) non est à natura inducta omnes enim nascuntur conditione pares, quantum est de per se. Nec fuisse in statu innocentia. Itaque (ut ait Augustinus 19. de Civit. c. 15.) nomen istud, servi scilicet, culpa meruit, non natura.

Nec fuisse extra peccatum.

Inducta igitur servitus post peccatum, etiam usitata fuit in veteri Lege, in qua frequens est servorum mentio; uti etiam in Epistolis Apostolicis. Inducebatur etiam captivitate in iusto bello (unde mancipia, quasi mancipia) condemnatione (qui servi poenæ dicebantur) (venditione sui facta à libero majori viginti annis ad pretium participandum; & natiuitate, ex ancilla videlicet. Ingenui enim sunt, qui ex libera matre (sufficit si tempore partus vel conceptionis, vel intermedio aliquo libera fuerit, Inst. de Ingenuis) hæc enim liberum parit. Servi autem nati in domo domini, dicuntur vernaculi eisdem. Libertati servi donabantur per manumissionem, quæ est à manu & potestate missio, adeoque ipsa libertatis datio. Idem dicebantur Libertini. Plura de his in Inst. l. 2. Tit. 3. & seqq. & apud Jurisconsultos. Videri potest Lexicon Juris Joannis Calv.

Nota est in Scripturis. Quot modis inducatur.

Qui ingenuus, vernaculi libertini.

Quid nomen.

100.

Servitus inter Christianos utrimque exolevit.

Adscriptiorum gloria nonnulla variis in locis mansere vestigia.

Hodie inter Christianos utrimque nulla servitus proprie dicta. Quæ præcisè tempore exoleverit, non exactè constat juxta Valer. Andr. in Notis ad Inst. de his qui sui. At Tuldennus ad eundem Tit. c. 4. dicit jam ab anno 1250. in usu esse apud Christianos desuisse. Adscriptitiorum seu Colonorum, qui glebæ seu terræ addicti, nonnulla imago superest in iis, quos Germani proprios homines appellant; quales reperiuntur nonnulli in quibusdam Belgii locis, & plures per Westphaliam & finitimas regiones. Eorumque conditio annuâ inter vivos pensionem, & in mortuis honorario (quod Cathalli optimi nomine apud nonnullos Flandrorum venit) redempta est, inquit Zypæus Not. Jur. Belg. l. 6. Tit. de Servis. Sed plenius eorum opera & conditiones describit. Val. And. in Notis ad Inst. de his qui sui. merito videndus.

101.

Servi in Gallia & Belgia an fiant liberi.

Quin immo in Gallia servos beneficio regionis liberos fieri, pluries iudicatum refert Charondas apud Zypæum sup. qui addit eundem usum apud Belgas constare iudi-

cio Pælamæsi, Mechliniensis; quod aliquando libellum domini requirentis servum fugitivum rejicit, eò quod nimirum regiones nostræ modò personalem servitutem ignorent. De quo etiam videri potest Gudelinnus de Jure Noviss. l. 1. c. 4. Solum sunt famuli conductitii, qui salva libertate operas suas ademptus elocant, ut inde quæstum faciant. Unde hic ferè cessat hodie omnis de servis, & consequenter postliminio, Juris scripti prudètia, nisi quatenus inde probabilis ad alia argumentatio deducitur; de quò Tuldennus ad Inst. de his qui sui vel alieni c. 9. Generalis quoque notitia utilis est intelligendis sacris Scripturis, & veterum monumentis.

De servis porò dubium est apud Theologos, an ullius rei dominium habeant. Et omnino videtur quòd non, loquendo de perfecte servis, ac secundum jus cælarum. Probatur ex Inst. Pe. quæ personas §. 3. Item vobis, ubi expressè dicitur, servos quidquid acquirunt quavis causâ vel occasione, acquirere dominis: Ipse enim servus (ut subditur) qui in potestate alterius est, nihil suum habere potest. Eadem habentur L. Acquiruntur 10. §. 1. ff. de acq. rer. dom. Refert etiam Lessius c. 4. dub. 4. & Wiggers Tract. 1. c. 3. dub. 7. verba aperta ex L. Id vestimentum. 25. ff. De peculio: quæ tamen ibi non reperiuntur. Proinde Gudelinnus in Syntagm. de Reg. Juris c. 4. n. 12. certissimum dicit, eum, qui verè servus est, nihil suum habere posse. Adeo ut etiam peculium, seu pusillum velut patrimonium servi, quod administrat, & in quo negotiatur, reverà domini sit, ab ejusque voluntate pendeat, & adimi servo quodcumque possit: ut nulla in eum, veluti nil habentem, quod præstare, aut solvere queat, obligatio cadat: ut nihil possideat, veluti ab altero possessus: in summa, ut jure civili pro nullo atque mortuo habeatur; prout iuribus allegatis tractat Gudelinnus l. 1. de Jure Noviss. c. 3. & in Syntagm. Reg. Jur. c. 4. Unde est sententia vulgata ac teste Navarro Comm. de Reddit. q. 1. Monito 10. in praxi & theoria recepta (quæ ex Innocentio scribente in c. Cum olim de Privil. citant Lessius, Wiggers & Alii, etsi ibi Innocentius non faciat mentionem de servis) Servum & monachum in eo esse pares, quòd neque alicujus rei dominium habeat.

Consuetudine tamen potuit rigor iste quoad servos mitigari, & verò iudicio multorum mitigatus videtur in locis, in quibus servi adhuc reperiuntur, ut aliquid proprium eis possidere liceat. Ubi tamen consequenter recessum est à conditione perfectæ servitutis. Prout etiam ab ea receditur, si permisso dominorum habeant aliquid proprium; prout ab eis permitti posse, uti totam servitutem manumissione tolli, censet Poncius d. 50. q. 2. n. 10. Videri possunt plura de dominio Servorum apud

beneficio re- gionis.

Servi ibi soli conductitii.

Jurisprudètia de servis ad quædam videtur utilis.

102. An servi de rigore juri civilis habeant aliquid suum? rum for- nae domi- nium.

103. An exco- fuerint, & ex- rate domi- ni.

Lugo